



Hilmar Baunsgaards tale ved Folketingets åbning

Taler

Hilmar Baunsgaard
Statsminister

Dato

1. oktober 1968

Sted

Christiansborg

Den regering, der for mindre end trekvart år siden fremstillede sig for folketinget, tiltrådte i en situation præget af en kritisk udvikling i landets økonomi. Regeringen redegjorde dels i tiltrædelseserklæringen, dels ved forelæggelsen af sit stabiliseringsprogram for sit syn på denne situation og for den bydende nødvendighed af de forholdsregler, som siden er blevet gennemført.

Det er regeringens opfattelse, at det fortsat vil være en påtrængende opgave for samfundet at fastholde den stabilisering, som nu er indledt. Vore leve- og arbejdsvilkår vil være dybt afhængige af, at vi genskaber tilliden til dansk økonomi og hindrer også på længere sigt et tilbagefald til tilstande præget af kronisk økonomisk ufrihed i valutavanskelighedernes spændetrøje.

Dette er forudsætningen for nye fremskridt og dermed for den omfattende reformlovgivning, som bliver disse års hovedopgave.

Det folketingsår, der begynder i dag, vil indlede en ny reformperiode, og regeringen indbyder med henblik herpå folketinget til virksomt samarbejde.

Der kan i indeværende samling ventes forslag om betydningsfulde skridt til en

tidssvarende jord- og planlægningslovgivning, til en administrativ og finansiel reform i forbindelse med fuldbyrdelse af kommunalreformen, til en nyordning af forsvaret, til fastlæggelse af tidsfølgen i trafikinvesteringerne og til fortsat udbygning af ungdommens uddannelsesmuligheder og af de sociale ydelser. Regeringen vil endvidere fremsætte reformforslag til støtte for en fremskyndet industrialisering i egnsudviklingsområderne.

Et af de bærende synspunkter under regeringens forberedelse af det nye folketingsår har været, at ikke blot lovgivningsresultaterne, men også lovgivningsrytmen må tilrettelægges på en sådan måde, at lovgivningen så gnidningsfrit som muligt føjer sig ind i befolkningens praktiske liv.

Regeringen understreger med disse ord sit ønske om og sin vilje til, med det størst mulige flertal i folketinget, at udforme og virkeliggøre en reformpolitik, der kan tilpasse vort land til den moderne tids kulturelle, tekniske og økonomiske krav.

Igen i år åbner folketinget sin samling i skyggen af alvorlige udenrigspolitiske begivenheder.

Besættelsen af Czekoslovakiet forekommer som et tilbagefald til en epoke, som vi troede var forladt. Begivenhederne har endnu en gang bekræftet, at lederne i den kommunistiske verden ikke har den nødvendige forståelse af de kræfter, som er afgørende for den menneskelige udvikling.

Danmarks klare afstandtagen fra de fem Warszawapagtlandes adfærd er udtrykt i den regeringserklæring, der blev udsendt straks efter besættelsen. Vi har udtrykt det samme i FN's sikkerhedsråd og direkte over for vedkommende

diplomatiske repræsentanter. Selv om det på forhånd måtte anses for givet, at sikkerhedsrådets handlekraft ville være lammet af sovjetrussisk veto, er regeringen ikke i tvivl om, at det var rigtigt at bringe spørgsmålet frem i sikkerhedsrådet for dermed at stille angriberne over for andre landes spontane reaktion på dette udslag af magtpolitik. Det er igennem FN, den verdensopinion skal dannes, som i det lange løb vil være det egentlige fundament for en international retsorden. Der gives intet alternativ til FN, og vi bør stadig efter evne medvirke til at styrke verdensorganisationen.

Begivenhederne i Czekoslovakiet vil uundgåeligt påvirke den udenrigspolitiske tankegang og planlægning. Afspændingspolitikken har lidt et tilbageslag, og kontaktmuligheder af forskellig karakter er blevet vanskeliggjort. Regeringen kan og vil imidlertid ikke opgive håbet om et samvirke mellem Øst og Vest eller håbet om, at den politiske udvikling i Europa på længere sigt vil føre frem mod en situation, hvor meningsfulde forhandlinger vil kunne føres om europæiske spørgsmål. Det er fortsat regeringens opfattelse, at spørgsmålet om Tysklands genforening må indgå i disse forhandlinger.

Der er ikke i øjeblikkets krise noget, der tilskynder til ændringer i vort forhold til NATO, således som dette kom til udtryk i regeringens tiltrædelseserklæring. Sommerens begivenheder har understreget behovet for, at NATO kan komme til at virke som et politisk instrument i afspændingens tjeneste.

Det er en politisk svækkelse af NATO, at et diktatur har kunnet udvikle sig i Grækenland. Den danske regering vil sammen med de andre skandinaviske lande og Holland videreføre klagen til Den europæiske Menneskerettighedskommission over krænkelse af menneskerettighederne i Grækenland.

Vietnamproblemet synes stadig at være langt fra en løsning, og ved samtalerne i

Paris gøres der tilsyneladende ingen eller kun små fremskridt. Regeringen er fortsat af den opfattelse, at de amerikanske bombardementer af Nordvietnam bør indstilles uden betingelser.

Under de realitetsforhandlinger, vi håber vil komme, må begge parter selvsagt være

villige til at give indrømmelser. De nordiske lande samarbejder om at planlægge og koordinere en hjælp til Vietnam efter krigshandlingernes afslutning. Det er et fælles håb, at der snarest vil blive brug for at omsætte de planlagte forholdsregler til virkelighed.

Regeringen har med beklagelse fulgt de gentagne brud på våbenstilstanden i Mellemøsten. Vi lægger den største vægt på, at sikkerhedsrådets resolution om våbenhvile overholdes, og støtter generalsekretær U Thants særlige repræsentant, ambassadør Jarrings mission.

I forhold til udviklingen i det sydlige Afrika vil regeringen fastholde den hidtidige linje. Regeringen vil således i FN fortsat arbejde for at skabe grundlag for en fredelig løsning for hele området på basis af principperne om selvbestemmelsesret og racelighed.

Særlig tragisk har udviklingen i striden i Nigeria været. Der er her tale om menneskelige lidelser af et omfang, næppe ret mange til fulde har forstået. Den danske regering har sammen med de andre nordiske lande udfoldet bestræbelser for at fremme den humanitære hjælp. Det er et af krigens hæslige træk, at selv dette har været vanskeligt.

En løsning af konflikten forudsætter, at de krigeriske handlinger bringes til ophør. Det er dybt beklageligt, at udenforstående lande ikke har villet afstå fra våbenleverancer til de stridende.

Med henblik på at gennemføre en dybtgående undersøgelse af problemerne om Danmarks sikkerhedspolitik har regeringen nedsat et udvalg bestående af udenrigsministeren, ministeren for nedrustningsspørgsmål og forsvarsministeren. Til bistand for dette udvalg er etableret et underudvalg af eksperter og embedsmænd.

De seneste udenrigspolitiske begivenheder må selvsagt med i overvejelser om den fremtidige sikkerhedspolitik. Det er imidlertid stadig regeringens opfattelse, at sikkerhedsudvalget vil være i stand til som oprindelig planlagt at aflevere en foreløbig rapport i løbet af foråret.

Det siger sig selv, at resultatet af sikkerhedsundersøgelserne kan komme til at påvirke fremtidige overvejelser vedrørende forsvars ordningen. Regeringen er imidlertid af den opfattelse, at der er grundlag for nu at foreslå administrative reformer. Der vil derfor i folketingsåret blive fremlagt forslag om ændringer i forsvarsordningen, der tager sigte på at skabe grundlag for en fællesværnsordning dels ved oprettelse af en enhedsledelse af forsvaret, dels ved en yderligere forenkling af forsvarets organisation og virksomhed. Blandt forslagene vil også være en ny lov om forsvarets personel. Det er regeringens opfattelse, at der samtidig med disse ændringer vil være grundlag for en nedsættelse af den militære tjenestetid.

Regeringen er uforandret af den opfattelse, at en bred enighed om forsvars- og udenrigspolitikken er ønskelig. Forslagene vil derfor blive fremlagt som

grundlag for en så åben drøftelse i folketinget, at der mellem regering og opposition kan findes veje til fortsat enighed.

Man må imidlertid ikke glemme, at problemerne om Danmarks sikkerhed er uløseligt forbundet med spørgsmålet om sikkerhed i verden, og det er nødvendigt at tage hele spørgsmålet om de internationale konflikters baggrund og løsning op til ny vurdering i lys af de særlige betingelser, atomalderen skaber. Dette arbejde står for vort lands vedkommende ved en spæd begyndelse ved etablering af en arbejdsgruppe i udenrigsministeriet med denne opgave for øje.

Nedrustningsspørgsmålenes afgørende betydning er hævet over enhver tvivl, hvorfor regeringen agter at fortsætte den hidtidige politik. Det er imidlertid klart, at resultater på nedrustningsområdet har et godt internationalt klima som nødvendig forudsætning. Regeringen har derfor med tilfredshed konstateret, at de senere års bestræbelser for at nå til enighed om en traktat til forhindring af spredning af kernevåben nu har ført til et resultat.

Det tragiske er imidlertid, at næsten samtidig har begivenhederne i Tjcekoslovakiet gjort visse lande mere tilbageholdende med hensyn til at ratificere denne traktat. Regeringen har for ganske nylig rettet en indtrængende opfordring til en række toneangivende lande om at slutte op om traktaten. Man har herved udtalt, at det var den danske regerings overbevisning, at en forsinkelse af traktatens gennemførelse på længere sigt vil medvirke til at forlænge varigheden af det tilbageslag, som den internationale afspænding har lidt, og samtidig indebære en alvorlig risiko for, at andre for afspændingen skadelige tendenser vinder indpas. Den danske regering har undertegnet traktaten, og det er hensigten snarest at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om ratifikation.

De aktuelle begivenheder i Europa må ikke få os til at glemme, at det egentlige

verdensproblem stadig er spændingen mellem rige og fattige lande. Kløften må udjævnes gennem en stadig forøgelse af bistanden til og samarbejdet med udviklingslandene. Moralsk er dette en forpligtelse, og realpolitisk er det forudsætningen for skabelsen af en fredeligere og sikrere ordening af de internationale spørgsmål.

Det må med største beklagelse konstateres, at udviklingen henimod et større europæisk marked er gået i stå efter det franske nej i december 1967 til optagelse af forhandlinger mellem fællesmarkedet og de lande, der ansøger om medlemskab. Forsøg på at bringe situationen ud af dette dødvande har endnu ikke givet resultat, og der er ikke i øjeblikket tegn til, at markedsdelingen kan bringes til ophør inden for en kortere tid.

Danmark fastholder sammen med de øvrige ansøgerlande sin anmodning om medlemskab og vil fortsat støtte alle bestræbelser for at få forhandlinger herom i gang. Fællesmarkedets landbrugspolitik har på en meget uheldig måde bidraget til at øge den store skævhed i handelssamkvemet mellem Danmark og fællesmarkedslandene, herunder særlig Forbundsrepublikken Tyskland. Dette er en meget alvorlig belastning for Danmarks betalingsbalance.

På denne baggrund må vi i mellemtiden fra dansk side i endnu højere grad end hidtil holde den nærmest mulige kontakt med fællesmarkedets myndigheder i Bruxelles og samtidig søge at varetage konkrete danske eksportinteresser ved forhandlinger med de enkelte medlemslande, i første række Forbundsrepublikken Tyskland.

Regeringen vil fortsat søge EFTA-samarbejdet udbygget, ikke mindst med sigte på at få handelen med landbrugsvarer stærkere inddraget i samarbejdet.

De bestræbelser, der er i gang for at opnå en udvidelse af det nordiske samarbejde, kulturelt som økonomisk, må ses på baggrund af et fælles ønske om nordisk følgeskab i den fremtidige europæiske udvikling. Den eksisterende usikkerhed omkring markedsspørgsmålet har selvsagt aktualiseret behovet for et udvidet nordisk samarbejde. Regeringens initiativ, der førte til afholdelse af det nordiske statsministtermøde i april, havde det sigte at styrke de nordiske landes stilling i Europa og at sikre, at det nordiske samarbejde, herunder toldfriheden for den hastigt voksende nordiske samhandel i industriprodukter, opretholdes, også efter at et stort europæisk marked måtte være tilvejebragt.

Regeringen vil tilstræbe, at de igangværende nordiske drøftelser kan føre til politiske beslutninger i det kommende år om en væsentlig udvidelse af det nordiske samarbejde. Vi mener, at dette bør ske på grundlag af en nordisk traktat, som dækker det bredest mulige samarbejdsfelt, herunder også samhandelen med landbrugsvarer. Det er regeringens håb, at et enigt folketing vil stå bag sådanne beslutninger, som er nødvendige for at udvikle det nordiske samarbejde.

Danmarks meget omfattende samkvem med udlandet har til følge, at landet er under bestandig indflydelse af udviklingen i den internationale økonomi. Den britiske devaluering i november bragte ikke uroen på valutamarkederne til ophør. Danmark vil fortsat deltage i de bestræbelser, som udfoldes for at sikre større stabilitet i det internationale betalingssystem.

Der er siden midten af 1967 sket en hurtig stigning i industrilandenenes produktion og samhandel. Det anses for sandsynligt, at tempoet i denne stigning efterhånden vil blive noget afsvækket, navnlig på grund af økonomisk stramning i England og USA. Alligevel tør det antages, at eksportmulighederne for danske industriprodukter fortsat vil være relativt gunstige. Derimod er udsigterne for landbrugseksporten afgjort utilfredsstillende på grund af lave priser på det britiske marked og den protektionistiske landbrugspolitik i

fællesmarkedet.

Betalingsbalancens underskud nåede i 1967 det urovækkende omfang af omkring 2.150 mill. kr. over for 1.300 mill. kr. året forud. På trods af den forringelse i bytteforholdet, som devalueringen har medført, er der i den forløbne del af 1968 indtrådt en bedring i betalingsbalancen, således at underskuddet i år påregnes at blive af nogenlunde samme størrelsesorden som i 1966.

Samtidig har der været fremgang i produktion og omsætning efter det tilbageslag, der indtraf i sidste halvår 1967. Denne fremgang skyldes ikke mindst en forøget stigningstakt i industrieksporten, men også at det private og offentlige forbrug har ligget højere end sidste efterår. Derimod har investeringsvirksomheden været vigende. Den nedgang i igangsættelser inden for boligbyggeri og erhvervsinvesteringer, der satte ind sidste efterår, fortsatte i første halvår 1968.

Som samlet resultat har væksten i den danske produktion i den forløbne del af året været noget svagere end den samtidige vækst i produktionskapacitet og arbejdsudbud. Beskæftigelsen var i begyndelsen af året lavere, men har fra maj måned været større end på samme tid i fjor. Da arbejdsstyrken samtidig er steget i et noget stærkere tempo, har det højere ledighedsniveau, der opstod sidste efterår og vinter, imidlertid fortsat gjort sig gældende.

Det er regeringens mål at sikre høj og produktiv beskæftigelse, men at gøre dette på et grundlag, der er holdbart. Derfor vil jeg gerne fastslå, at stabiliseringspolitikken endnu kun er på vej.

Regeringen anser det for uforsvarligt at fortsætte med underskud på betalingsbalancen af en størrelsesorden som det underskud, vi stadig har. Ganske vist kan den dybtgående strukturomlægning fra landbrug til byerhverv begrunde nogen låntagning i udlandet, men de internationale lånemarkeder er ikke præget af en sådan stabilitet, at man kan basere den økonomiske udvikling og politik på mulighederne for at låne store årlige beløb. Derfor må der stræbes mod en yderligere nedbringelse af betalingsbalancens underskud i de nærmest kommende år.

Det var den gradvise virkeliggørelse af disse mål, regeringen havde for øje, da den efter sin tiltrædelse og under ekstra pres af de konsekvenser, den danske devaluering trak med sig, gennemførte et stabiliseringsprogram omfattende ekstraordinære pris- og avancelove samt en statsfinansiell stramning, baseret både på betydelige, men nødvendige udgiftsbesparelser og på forhøjelse af merværdiafgiften. Målet var at bevare mest muligt af den fordel navnlig for industrieksporten, som devalueringen, da den nu var gennemført, havde tilvejebragt.

Betingelsen herfor måtte være, at landet undgik et nyt pres opad på det i forvejen for høje pris- og omkostningsniveau.

Vi kan ikke varigt fastholde høj beskæftigelse, hvis pris- og omkostningsniveauet – som det i de senere år har været tilfældet – stiger stærkere end i de lande, dansk industrieksport skal konkurrere med. Hensynet til indkomstudviklingen i vore eksporterhverv taler også stærkt for stabilitet i det indenlandske pris- og omkostningsniveau.

Derfor har det været af betydelig værdi, at prisudviklingen i 1968 – i kontrast til de senere års prisstigninger – er forløbet roligt til trods for devalueringen og de gennemførte lønforhøjelser.

Et andet gunstigt træk er det betydelige rentefald og den væsentlige lempelse af finansieringsmulighederne for byggeri og anden investering. Regeringen må minde om, at en normalisering af kreditmarkedet og et lavere renteniveau var et af de erklærede mål for vor stabiliseringspolitik. Der er hermed skabt grundlag for en billiggørelse af byggeriet og lavere husleje af nye boliger.

En væsentlig forudsætning for dette fremskridt er, at vi fastholder den strammere finans- politik, som indledtes med merværdiafgiftens gennemførelse i sommeren 1967, og som fik sin nuværende udformning ved gennemførelsen af regeringens stabiliseringsprogram i foråret.

Der blev herved tilvejebragt grundlag for en bedre balance mellem statsudgifterne, det private forbrug, erhvervsinvesteringerne og eksporten. Den økonomiske afspænding, der i første omgang blev følgen heraf, har automatisk ført til en vis forskydning i balancen mellem statsbudgettets udgifter og indtægter; dels indgår afgifterne med noget mindre beløb end budgetteret, dels er statens udgifter bl.a. til arbejdsløshedsunderstøttelse overgangsvis blevet forøget.

Regeringen understreger, at denne midlertidige forskydning på statsbudgettet ikke hindrer, at den tilstræbte balance mellem finanspolitikken, det private forbrug, erhvervsinvesteringerne og eksporten bevares. Den nødvendige stabilisering er på vej, og mulighederne for en mere holdbar fremgang i produktion og beskæftigelse tegner sig. Det er på den anden side klart, at den nuværende situation ikke giver grundlag for en almindelig finanspolitisk lempelse oven på de betydelige lettelser, der er gennemført i pengepolitikken, og hvis virkninger på beskæftigelsen endnu kun er begyndt at vise sig.

Det er som fremhævet regeringens mål at tilvejebringe og sikre høj og stabil beskæftigelse både på kortere og på længere sigt. Enhver, der har fulgt den økonomiske udvikling her i landet i den sidste menneskealder, vil imidlertid vide, at udviklingen i betalingsbalancen over for udlandet gentagne gange har sat grænser for vore muligheder for at føre en selvstændig og konstruktiv beskæftigelsespolitik. Risikoen herfor vil også være til stede i den kommende tid. Hvis der igen kommer en bølge af forhøjelser i pengeindkomsterne, som bringer os ud af takt med udviklingen i de lande, vore erhverv skal konkurrere med, kan bestræbelserne for økonomisk stabilisering vise sig at være forgæves. Det må her erindres, at der i udlandet nu gennemgående føres en mere tilbageholdende prispolitik og en mere tilbageholdende politik over for stigninger i priser og indkomster, end man tidligere har været vidne til.

Der skal i løbet af det kommende år træffes afgørelser af vital betydning for indkomstudviklingen. Kun hvis regeringen, lønmodtagernes organisationer, arbejdsgiverne, de erhvervsdrivende og landbruget forener deres anstrengelser for at tilstræbe en afbalanceret udvikling, vil det blive muligt at opnå et resultat, som rummer fornøden hensyntagen til alle parter interesse i størst mulig beskæftigelse og rimelig fordeling af samfundsvelstanden.

Dette synspunkt må være afgørende for såvel det private som det offentlige arbejdsmarked ved forårets lønforhandlinger. De bør præge de kommende forhandlinger om landbrugsordningerne, og de bør tilsige erhvervene at udvise den største tilbageholdenhed ved fastsættelse af priser og avancer.

Regeringen ønsker i denne sammenhæng at understrege, at det er ikke ligegyldigt, under hvilken form vi undgår et nyt efterspørgselspres. En forhøjelse af skatterne vil således ikke klare omkostningsproblemet og dermed heller ikke sikre den konkurrenceevne, der er forudsætningen for fuld beskæftigelse.

Hvis det lykkes at tilvejebringe forudsætninger og større sikkerhed for, at pris- og omkostningsstigningerne ikke løber fra os igen, vil det give et større spillerum for at føre en selvstændig økonomisk politik, som kan sikre den fulde beskæftigelse også på længere sigt. Det er regeringen magtpåliggende at minde om denne sammenhæng og fremhæve det ansvar, der i den forbindelse hviler ikke alene på regeringen og folkettingen, men også på erhvervslivet og arbejdsmarkedets organisationer.

Efter regeringens opfattelse må dette ansvar tage sin begyndelse i et fortsat mådehold i statsfinanserne. Det er nødvendigt, at der sker en omhyggelig sortering og prioritering af de opgaver, der tages op. Det gælder i lige grad de offentlige investeringer og statens driftsudgifter.

Regeringen fik i foråret gennemført besparelser på finansloven for indeværende finansår. Forslaget til finanslov for det kommende finansår vil blive præget af regeringens bestræbelser for at opnå en dæmpning af stigningstakten i statens udgifter, og disse bestræbelser vil blive videreført i de kommende år gennem den langtidsbudgettering, som nu er lagt til rette.

Som et led i forårets stabiliseringspolitik gennemførte regeringen et prisstop for tjenesteydelser og skærpede bestemmelser vedrørende vejledende priser, samtidig med at avancementloven blev forlænget, så alle de ekstraordinære bestemmelser blev gældende indtil 1. november i år.

Hensigten med disse bestemmelser var, at de skulle yde et bidrag til at tilvejebringe ligevægt i økonomien. Udviklingen viser, at dette formål er blevet opnået.

Det er regeringens opfattelse, at en fortsættelse af den stramme prislovgivning kan medføre ulemper for erhvervslivet og uønskede virkninger for beskæftigelsen. Skal stabiliseringen af økonomien fastholdes, vil det imidlertid være nødvendigt i en kort periode fortsat at bevare en vis skærpet kontrol med udviklingen i priser og avancer.

Regeringen vil derfor fremsætte forslag om, at der i en overgangsperiode opretholdes en udvidet kontrol med priser og avancer. Loven om vejledende priser og prisstop for tjenesteydelser vil ikke blive søgt forlænget. Regeringen vil søge at modvirke, at lovgivningen får uheldige konsekvenser for prisstrukturen eller hæmmer rationaliseringsbestræbelser.

Regeringen er sig sit ansvar bevidst over for nødvendigheden af en økonomisk stabilisering som grundlag for de kommende års udbygning af det danske samfundsliv. Samtidig må jeg imidlertid igen understrege det ansvar, der i vor samfundsstruktur er placeret uden for lovgivningsmagten. Det er nødvendigt at gøre sig klart, at dette er et selvstændigt ansvar, som man ikke bør vente begrænset ved indgreb fra regeringens side.

Det er regeringens ønske at vinde forståelse i befolkningen for, at disse års bestræbelser ikke udspringer blot af en øjeblikbestemt nødvendighed.

Dansk politik i de kommende år må lægges til rette med et langt perspektiv for øje. Vi skal ikke passivt underordne os de ændringer, udviklingen medfører. Vor opgave er at styrke dens mest værdifulde sider og fjerne dens vildskud, således at vi former fremtidens muligheder efter vore egne ønsker og behov.

Den økonomiske stabilisering, regeringen er i færd med at virkeliggøre, skal tjene som grundlag for en reformpolitik, der kan gøre halvfjerdsernes Danmark til et samfund med fremgang i velstand og voksende muligheder for menneskelig trivsel og udfoldelse af alle skabende evner.

En gennemgribende strukturændring er undervejs inden for dansk erhvervsliv. I denne udvikling har landbruget en særlig udsat placering.

For landbruget har de økonomiske vilkår desværre udviklet sig i ugunstig retning. Til trods for at afvandringen af såvel selvstændige landbrugere som medhjælpere er fortsat i hurtigt tempo, må forrentningsprocenten for dette høstår forventes at blive negativ og dermed den laveste i en meget lang årrække.

Når denne alvorlige situation er opstået til trods for en effektiv indsats fra landbrugets side, skyldes det faldende eksportpriser og svigtende afsætningsmuligheder på den ene side og stigende omkostninger på den anden.

På denne baggrund og i erkendelse af landbrugets samfundsmæssige betydning vil alle forstå nødvendigheden af, at der fortsat opretholdes ordninger, som kan lette vilkårene for landbruget. Regeringen er af den opfattelse, at der også i fremtiden vil være behov for en betydelig dansk landbrugsproduktion og muligheder for en væsentlig eksport. Regeringen vil fortsat søge at udnytte enhver realistisk mulighed for at fremme afsætningen af landbrugets produkter og sikre dansk landbrug en rimelig andel af væksten i fødevarerforbruget gennem en nedbrydning af de protektionistiske skranker for handelen med landbrugsvarer.

Den nuværende vanskelige situation for landbrugseksporten må, set i

sammenhæng med det forhold, at landbrugsordningerne øver afgørende indflydelse på hele samfundsøkonomien, føre til, at fremtidige ordninger i højere grad tilrettelægges under hensyn til afsætningsmulighederne.

De gældende ordninger for landbruget udløber med udgangen af juni måned næste år, og en ny lovgivning skal derfor under alle omstændigheder gennemføres.

I de kommende forhandlinger vil regeringen have det grundlag for drøftelserne, at landbrugsordningerne holdes inden for de nuværende ordningers finansielle rammer, og at de ikke i sig selv animerer til en øget produktion på områder, hvor rimelige afsætningsmuligheder ikke skønnes at foreligge. På samme måde må eventuelle virkninger på ejendomspriserne indgå i den samlede vurdering.

Jeg ønsker imidlertid at understrege, at regeringen generelt mener, at der er en fremtid for dansk landbrug – tilpasningsprocessen kan blive vanskelig, men må gennemføres. Derfor må lovgivningen også have det sigte, at strukturrationaliseringen kan fremmes. Det langsigtede mål må være, at landbruget, når markedsforholdene er bragt til løsning, bliver i stand til at klare sig selv uden støtte fra andre samfundsgrupper. Ingen kan drage i tvivl, at dansk landbrug selv helst ser dette mål nået jo før jo hellere.

Regeringen er opmærksom på, at egnsudviklingsområderne i beskæftigelsesmæssig henseende er særlig følsomme, og at den stadige afgang fra landbruget skærper problemet i disse egne, som må antages at råde over en betydelig arbejdskraftreserve.

Regeringen må konstatere, at den nuværende lovgivning ikke er tilstrækkelig til

at bringe visse af disse områder op på et beskæftigelses- og udviklingsniveau, der står i rimeligt forhold til landets vilkår som helhed. Da det samtidig vil være uforsvarligt at løse de særlig tilbagestående områders problemer gennem en almindelig økonomisk aktivitetsforøgelse, som – for at være tilstrækkelig stærk – måtte fremkalde et inflationspres i den øvrige del af landet, finder regeringen det nødvendigt at etablere særlige betingelser for en erhvervmæssig udbygning af disse egne.

Regeringens forslag omfatter en ændring af egnsudviklingsloven, hvorefter der inden for særligt udpegede egne kan ydes tilskud på indtil 25 pct. af industri- og servicevirksomheders anlægsinvesteringer.

Med henblik på at fremkalde en hurtig vækst i investeringsaktiviteten vil der endvidere blive fremsat lovforslag om skattemæssige investeringsfradrag i forbindelse med erhvervmæssige bygningsinvesteringer, der foretages indtil udgangen af 1970 i disse særligt udpegede områder. Endelig er det hensigten at søge skabt hjemmel til at yde støtte til oplæring og træning af arbejdskraft i overensstemmelse med virksomhedernes konkrete behov. Denne form for bistand tænkes anvendt overalt i landet, men under særlig hensyntagen til egnsudviklingsområdernes behov.

Regeringen forventer gennem et sådant lovkompleks at kunne påkalde erhvervslivets aktive interesse i at medvirke til øget egnsudvikling. Det bør dog samtidig fremhæves, at al erfaring viser, at der er tale om en langvarig proces.

Det er naturligt, at erhvervsudviklingen må indtage en central plads i alle fremtidsovervejelser. Det gælder også i Grønland og på Færøerne.

Regeringen følger opmærksomt udviklingen i Grønland og er rede til aktivt at støtte landsrådets bestræbelser for at overvinde de vanskeligheder, som Grønland for tiden står over for. Jeg benytter denne lejlighed til over for landsrådet og den grønlandske befolkning at understrege regeringens ønske om at sikre nu som før den grønlandske landsdel en fremtid, der på rimelig måde står i forhold til udviklingen i det øvrige Danmark.

Det hidtidige gode samarbejde med det færøske hjemmestyre om løsningen af de erhvervsmæssige og økonomiske problemer for Færøerne agtes videreført. Udbygningen af det færøske erhvervsliv må forventes at fortsætte i de kommende år. Regeringen vil på grundlag af undersøgelser af investeringsbehov støtte de færøske myndigheders bestræbelser for at løse disse udbygningsopgaver.

Regeringen har videreført arbejdet med kommunalreformen, således at den tidligt i folketingsåret kan fremsætte lovforslag, der vil åbne vejen for en betydningsfuld reformpolitik inden for de nærmeste år.

Gennemførelsen af den geografiske del af kommunalreformen agtes realiseret inden udløbet af indeværende kommunale valgperiode.

Der vil i dette folketingsår blive fremsat forslag om ny amtskommunal inddeling. Regeringen har fundet det rigtigst, at denne afgørelse ikke som oprindelig forudsat træffes af indenrigsministeren, men overlades til folketinget. Det er regeringens håb, at en sådan lov vil kunne gennemføres så hurtigt, at der bliver tid til at træffe de fornødne forberedelser til etableringen af de nye amtskommuner, der ikke blot vil adskille sig fra de gamle med hensyn til størrelsen, men også derved, at amtskommunerne for fremtiden omfatter såvel land- som købstadkommuner.

Der er en nøje sammenhæng mellem de geografiske problemer og spørgsmålet om byrdefordelingen og fordelingen af opgaverne mellem stat og kommune og mellem kommunerne indbyrdes.

Skabelsen af større lokale enheder vil bane vejen for, at der kan ske en decentralisering af opgaver, som hidtil er varetaget af staten. For at give de nye amtsråd passende tid til at indpasse nye opgaver i den amtskommunale administration, bør overførelse af opgaver formentlig tidligst ske et år efter kommunalreformens ikrafttræden. For en delopgavers vedkommende vil en længere overgangstid være nødvendig.

De større kommunale enheder åbner også mulighed for at ændre de regler, der vedrører byrdefordelingen. Der vil fortsat være betydelige forskelle mellem de enkelte kommuners økonomiske bærekraft. Selvom skabelsen af de større lokale enheder vil bidrage til at udjævne disse forskelle, vil det også i fremtiden være nødvendigt, at der sker en udligning af byrderne. Den kommende lovgivning må derfor omfatte en ændring af de nuværende refusionsordninger, så de kommer til at svare til den nye kommunestruktur og den nye opgavefordeling. Refusionsreglerne bør i fremtiden udformes sådan, at bevillingen af udgifter i størst muligt omfang kædes sammen med ansvaret for at skaffe dækning for disse. Regeringen agter i dette folketingsår at fremsætte lovforslag om ændring af byrdefordelingen mellem staten og kommunerne med virkning fra finansåret 1970-71. De forslag, der fremsættes, vil sigte mod en sådan løsning, at byrdefordelingen kan justeres i takt med den senere gennemførte omlægning af opgavefordelingen, uden at ordningens principper på ny skal ændres.

Med den nøje sammenhæng, der er mellem den kommunale inddeling, fordelingen af de offentlige opgaver og byrdefordelingen, mener regeringen ikke, det vil være forsvarligt at behandle en enkelt side af problemerne, uden at der samtidig tilvejebringes et overblik over hele problemkomplekset. I

forbindelse med det nævnte lovforslag om den amtskommunale inddeling vil regeringen derfor fremlægge materiale vedrørende byrde- og opgavefordelingen, så dette materiale kan indgå i folketingets overvejelser.

Den nye kommunestruktur forudsætter derudover en lovgivning, der regulerer centrale forhold inden for den kommunale forvaltning og sikrer, at primærkommunerne stilles ens både hvad kompetence og tilsyn angår, samtidig med at de nye amtsråd i videst muligt omfang inddrages i administrationen af sådanne lokale opgaver, som ikke kan løses af primærkommunerne. Også på dette område vil lovforslag blive fremsat i dette folketingsår.

Det er regeringens agt at søge arbejdet med denne store administrative og finansielle reform fremmet mest muligt med henblik på at opnå en styrkelse af det lokale selvstyre, en bedre løsning af en række offentlige opgaver og en nøjere sammenhæng mellem kompetence og ansvar i den offentlige forvaltning.

En anden hovedopgave bliver at skabe grundlaget for en tidssvarende jord- og planlægningslovgivning. Byernes hastige vækst og landsbysamfundenes udvikling har nødvendiggjort en reformlovgivning, som i sammenhæng med kommunalreformen kan muliggøre en bedre tilrettelagt udvikling af fremtidens samfund.

Regeringen agter hurtigst muligt i dette folketingsår at fremsætte lovforslag, hvis formål er at sikre, at udbygningen af byerne og den erhvervsmæssige udnyttelse af det åbne land foregår på en planlagt, systematisk og hensigtsmæssig måde, der beskytter mod tilfældig bebyggelse og spekulation i byudvikling, samt at de fredningsværdige og rekreative områder bevares for befolkningen.

For at sikre disse formål ønsker regeringen, at en ny naturfredningslov gennemføres i dette folketingsår, og regeringen vil samtidig fremsætte forslag til ændring og rationalisering af lovgivningen også med henblik på regulering af bebyggelsen i det åbne land.

Forslagene til en ændret jord- og planlægningslovgivning vil i øvrigt blive udformet således, at kommunerne får mulighed for at øge udbuddet af bygge- og bymodnet jord for derved at imødegå grundprisstigningen og hindre spekulation i grundpriser. Udgifterne til bygge- og bymodning er en samfundsinvestering, som samtidig forøger jordværdierne i de pågældende områder. Regeringen overvejer på denne baggrund indførelsen af en frigørelsesafgift ved landbrugsjords overgang til bebyggelse.

Regeringen finder det formålstjenligt at forbedre kommunernes mulighed for at lede udviklingen og fremskaffe jord på de rette tidspunkter med henblik på også ad den vej at bidrage til en rimelig prisudvikling. Regeringen agter derfor at fremsætte forslag om en tilbudspligt over for kommuner, når arealer over en vis størrelse og inden for visse områder bringes til salg af ejerne.

Der vil endvidere blive fremsat forslag om væsentlige ændringer i den gældende bolig- og saneringslovgivning med henblik på at øge takten i saneringsaktiviteten, modernisere ældre, gode boliger og fremme fornyelsen af vore byer. Forslaget vil skabe grundlag for at lette saneringsproceduren og at oprette saneringsselskaber, der kan aflaste kommunerne for en del administrative opgaver ved at bringe flere interesserede parter ind i billedet.

Regeringen vil bestræbe sig på at gøre jord- og planlægningslovgivningen mere overskuelig, også med henblik på at sikre borgernes retsstilling.

Der vil blive lagt vægt på at decentralisere administrationen og på at styrke og forbedre landsplanlægningen, således at denne bedst muligt koordinerer samfundets udbygning med den lokale planlægning, der i videst mulig udstrækning bør tilvejebringes gennem et samarbejde inden for amterne.

Folketingets markedsudvalg vil som aftalt få lejlighed til at drøfte jordlovsproblemerne i forbindelse med en europæisk markedsudvikling.

Samfundets udbygning med veje, broer, lufthavne, havne, hospitaler, universiteter og læreanstalter omfatter opgaver, som vil stille store krav til landets økonomi. Lad mig minde om, at vi allerede ligger med store broprojekter til et samlet beløb af 7 milliarder kr. De igangværende vejarbejder løber op i 3 milliarder kr. og vil med det nuværende tempo ikke kunne færdiggøres før efter 1980. Lægges man hertil alle de eksisterende planer og projekter for fremtidige motorveje og hovedlandeveje, så vil det umiddelbart forstås, at landet uden nøje planlægning kan komme til at stå over for stigende trafikale vanskeligheder.

Regeringen agter straks efter folketingets åbning at foranledige nedsat et folketings trafikudvalg, der med udgangspunkt i teknikerrapporterne vedrørende Saltholm, Øresund, Storebælt m.v. forhåbentlig kan skabe enighed mellem partierne om prioriteringen af disse store opgaver samt det tempo, i hvilket de kan sættes i gang.

Forudsætningen for gennemførelsen af de nødvendige samfundsinvesteringer i forsvarligt tempo vil være, at der hersker orden og stabilitet i landets økonomi. Bag ved de bestræbelser, der nu udfoldes også i statens budgetlægning, ligger således netop erkendelsen af, at samfundsudviklingen vil stille stat og kommuner over for løsningen af en række meget store opgaver.

Den teknologiske revolution, der i disse år går hen over verden, rummer både en ansporing og en udfordring. Den vil ændre erhvervslivets vilkår, uddannelsens vilkår, fritidens og kulturlivets vilkår, og den vil stille voldsomme økonomiske krav.

Regeringen finder tiden inde til en bred drøftelse af de kulturpolitiske konsekvenser af de hastige forandringer i teknik og samfundsliv og agter derfor i løbet af folketingsåret at fremlægge en redegørelse i tinget som grundlag for en sådan debat.

Som en tidstypisk følge af samfundets omformning stilles vi herhjemme som i andre lande over for unges utålmodighed med det samfund, de tilhører. De ældre generationer kan måske nok have svært ved at forstå dette, for så vidt som ungdommen materielt er bedre stillet end nogen tidligere generation.

Ungdommens bedre muligheder afspejler sig også i det forhold, at velstandsstigningen sammen med den øgede støtte til uddannelse er i færd med at nedbryde de økonomiske skranker, som tidligere hindrede langt flere unges adgang til en videregående uddannelse. Antallet af unge under højere uddannelse er inde i en voldsom vækst.

I de sidste 5 år – fra 1962 til 1967 – er antallet af unge i højere uddannelser vokset med ca. 21.000 eller 94 pct. mod ca. 8.000 i de foregående 5 år.

Det tjener imidlertid intet fornuftigt formål at bestride, at denne i sig selv meget

glædelige udvikling også har skabt problemer for de unge, fordi uddannelsesinstitutionernes kapacitet ikke har kunnet forøges i samme hastige tempo som tilgangen af unge.

Det har ikke gjort problemerne mindre, at tilvæksten i antallet af studerende i så høj grad har været koncentreret på universiteterne, hvor antallet af studerende i de sidste 5 år er steget med 130 pct.

Der er uden tvivl flere årsager til, at udviklingen har taget denne retning. Man kan næppe se bort fra, at vort hidtidige blandede system af studier med adgangsbegrænsning og af helt frie studier er en medvirkende årsag. Der vil være en tendens til, at den øgede tilgang af unge i højere grad bliver presset over på de undervisningsenheder, som ikke har adgangsbegrænsning, først og fremmest universiteterne.

Samfundet står her over for et meget sammensat problemkompleks, som ikke lader sig bagatellisere. En grundig debat er påkrævet af spørgsmålene omkring de samlede uddannelsesbehov, omkring blandingen af adgangsbegrænsede og frie studier, om mulighederne for at udbygge kapaciteten og omkring sammenhængen mellem uddannelsesstøtten og indtjeningsevnen siden hen.

Den omstændighed, at stigningstendensen i tilgangen af unge vil være fortsat meget kraftig inden for de næste 4-5 år, understreger nødvendigheden af, at kapacitetsproblemerne må indtage en høj prioritet, og at en betydelig indsats for udbygningen af uddannelsen vil være påkrævet. Der kan i indeværende folketingsår ventes en række lovforslag herom.

Regeringen er indstillet på fortsat at yde støtte til det danske arbejde i Sydslesvig

inden for undervisning, på det kulturelle og andre områder efter de hidtidige retningslinjer.

Et samfund under forandring må drage omsorg for, at det sociale trykkesystem drages med i udviklingen.

Regeringen forudsætter, at en udbygning af alderdomssikringen gennem indførelsen af en værdifast tillægspension for alle vil blive indledt i begyndelsen af 1970'erne.

Fra socialreformkommissionen foreligger et principforslag om hele den sociale sikrings struktur og fordelingen af de sociale opgaver. Regeringen agter at lade dette forslag danne udgangspunkt for en debat i folketinget.

Kommissionen har iværksat en undersøgelse af, om der er minoritetsgrupper, der ikke er fulgt med i den almindelige velstandsstigning.

Videreførelsen af kommissionens arbejde udelukker ikke, at regeringen i løbet af folketingsåret fremsætter lovforslag på det sociale område.

Jeg skal i øvrigt tillade mig at henvise til den skriftlige del af den redegørelse, jeg i dag fremsætter på regeringens vegne, og som indeholder fyldige oplysninger om hele det lovgivningsarbejde, regeringen indbyder til.

Folketinget indleder i dag sit arbejde under indtryk af alvorlige begivenheder ude i verden.

Herhjemme bliver indkomstudviklingen i det kommende år bestemmende for, i hvor høj grad det skal lykkes at fastholde den påbegyndte stabilisering af landets økonomi. Regeringen forventer, at alle ansvarlige ved deres økonomiske handlemåde vil gøre det muligt, at vi i denne sal kan samle os om det egentlige, nemlig den reformpolitik, der skal danne grundlaget for den fremtidige udbygning af samfundslivet.

Regeringen indbyder folketingets partier til et konstruktivt samarbejde. Fremtiden vil med rette dømme os, hvis vi søger at løse øjeblikkets problemer ved at skyde byrderne ved de store opgaver fra os. Det, der vil blive husket, er de store undladelsessynder og det virkelige fremsyn. Måtte vi i fællesskab vise evne for det sidste.

Jeg foreslår, at folketinget indleder sin gerning med at udbringe et leve Danmark.

Danmark leve!

(Statsministerens opfordring besvaredes med et trefoldigt hurra).

Kilde

www.folketingstidende.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Den kolde Krig 1946-1989, Folketingstale, Radikale Venstre, Åbningstale

Relateret

5. oktober 1971

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/hilmar-baunsgaards-aabningstale-1968>